KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

Új nyelvtanulási módszer?

Mióta a soknyelvűség súlya az emberiségre nehezedik, nyelvtanítók és -mesterek, pedagógusok és bölcselők ernyedetlenül fáradoznak olyan új és újabb eljárások kiderítésén, amelyek lehetővé tennék, hogy az idegen nyelveket minél könnyebben, gyorsabban s eredményesebben lehessen tanítani s tanulni. Aki ezeknek a törekvéseknek történeti fejlődését ismeri, tudja, hogy a valóságban elért eredmények rendesen messze elmaradnak a kezdetben táplált reménységek mögött s hogy ezen a téren igen gyakran nem annyira tudományos értelemben vett módszerek *(methodus)* kerültek felszínre, mint inkább a szakkörökön kívül álló amatőrök kísérletei, gyakorlati eljárások és fogások, amelyek tetszetős külszínükkel a nyelvsóvár nagyközönséget megtévesztették, de a vállalkozók részére kitűnő üzletnek bizonyultak. Ez a folyamat komoly és kevésbbé komoly értelemben még távolról sincs befejezve: a leleményesség a lehetőségek kihasználásával mind újabb próbálkozásokat érlel, anélkül azonban, hogy ráakadna a nyelvtanítás és -tanulás bölcsek kövére, mert a természeti, lelki s szellemi erők mai ismerete alapján szellemi kincsek is csak szellemi energia árán szerezhetők meg.

Egy ilyen új nyelvtanulási csodaszer ötlött nemrég szemünkbe egy nagy német újság hasábjain megjelent reklám-ízű hirdetésnek képében. A müncheni *Aufstieg-Verlag für zeitgemässe Sprachmethodik* ingyen nyelvtanítást ajánl „pszichotechnikai fogalomközlés *(Begriffszuleitung)* és mechanikai szuggesztió alapján, amely még a kezdőt is arra képesíti, hogy alig kétórai előkészület után idegen nyelven írt újságcikkeket olvashasson, megérthessen és a szavakat helyesen kiejthesse". Vajjon erre ki ne lenne kíváncsi? Minthogy pedig a cég hajlandó a németek részére készült francia, angol, olasz vagy spanyol munkát (a cseh nyelv feldolgozása most van folyamatban) visszaküldés kötelezettsége mellett egy *probeweiser Fernunterricht* céljára bárkinek portómentesen rendelkezésére bocsátani, mi éltünk a kedvező alkalommal, hogy a csodának végére járjunk és róla beszámolhassunk. A beküldött francia-német mű 6 folytatólagos füzetre oszlik, amelyek 504 lapon 273 olvasmányt, ille-

tőleg részt tartalmaznak: eleinte rövid újsághíreket, majd hosszabb elbeszéléseket, végül egész vígjátékokat. Közbe-közbe, kisebb adagolásban a francia nyelvtant kapjuk *francia nyelven* (!) és számozott szómagyarázattal, ami a gyakorlat szempontjából idő- és erőpazarlást jelent s még a szerző által lesajnált iskolai tanításban is csak okkal-móddal van helyén. A könyv olvasmányi szövege mindvégig francia: a 134. oldalig a két hasábra osztott lapnak bal oldalán van, míg tőle jobbra a sorban számozott francia szavak kiejtése német fonetikus átírásban, majd német egyenértékük a szükséghez képest magyarázó jegyzetekkel. Minthogy itt következik a francia hangtannak elég terjedelmes (135—146. l.) és éppen nem könnyű tárgyalása, a 147. laptól kezdve már elmarad a kiejtés jelzése, a szöveg a lap felső részét foglalja el, a számozott szavak fordítása pedig a lap aljára kerül. Valljuk be, hogy ez a technikai elrendezés és közvetítés még nem „módszer", de újnak és eredetinek sem mondható. Nálunk is voltak, sőt vannak ilyes nyelvlapocskák, amelyek a könyvesboltok kirakataiból hívogatják a laikus közönséget. Viszont készséggel elismerjük, hogy a jegyzetek kifogástalanok, a tipografiai kiállítás pedig a legkülönbözőbb betűtípusok és jelek felhasználásával valóban elismerésre méltó; végül a műnek 12 márkában megszabott ára igen mérsékelt s bizonyára csak a tömegfogyasztással magyarázható.

Az olvasmányok s a kapcsolatos szókincs ellen is lehetne kifogásokat támasztani. Miután a szerző újságkivonatokon kezdi, a nem éppen szerencsés véletlen folytán az *első* francia szó, amely a tanuló szeme elé kerül *extrait* (kivonat)! Az első olvasmány vasúti moziról *(wagon-cinéma)* szól, a második egy francia hajón kitört tűzvészről, a harmadik az egyiptomi pestisről, a negyedik egy anyáról, aki ötszörös gyermekgyilkosságot követ el *(infanticide)*. Ilyen rablásra, gyilkosságra vonatkozó, vajmi kevéssé erkölcsnemesítő újsághírek később is sűrűn következnek. Mindez lehet ugyan „érdekes", de nem igen egyezik a szerző módszertani utasításaiban (l. alább) joggal hangsúlyozott elvvel, hogy mindenek előtt a leginkább használatos szókincset kell megismerni.

Külön kell szólnunk arról a 40 lapra terjedő füzetről, amelyben ennek a módszernek feltalálója, *Robert Mertner*, eljárását, amelynek csirája francia hadifogságában támadt benne, tudományosan is megokolni és megalapozni igyekszik a szakirodalom hasonló, tehát támogató műveinek ügyes felhasználásával és amely a címlap tanusága szerint immár a 341. kiadásnál tart. A szerző ennek a füzetnek előzetes áttanulmányozását maga is ajánlja s nem ok nélkül, mert a figyelmes olvasó engedni fog elfogultságából és a túlértékelések mellett kénytelen lesz elismerni, hogy a szerző az eddig ismert módszertani előnyök tárházából is hajlandó egyetmást elfogadni és felhasználni. Így

különös súlyt vet a befogadó és kifejező nyelvi képesség *(impressive und expressive Sprachfunktion)* fejlesztésére, továbbá az ismétlésekre, amelyek szerinte a szótanulást és szótárt is feleslegessé teszik. Azt is ajánlja, hogy a kezdők az újságcikkeket írják le és fennhangon olvassák el. Müller és Pilzecker kísérletei megmutatták, hogy a szavak átlag 10—12-szeres ismétlés után az emlékezetben már megmaradnak (?). Ezzel kapcsolatos fejtegetéseiben ilyen újszerű kifejezésekkel és fogalmakkal találkozunk: *Wiederholungszähler, Wiederholungskonto, Wortmünzkunde, Wortvaluta, Wortstatistik(er):* Kaeding megállapította, hogy 11 millió szó közül a 66 leggyakrabban használt 5,462.068-szor (= 50·06%) fordul elő, ez az ú. n. *Häufigkeitswert.* Szól azután a szavak rokonságáról *(Wortverwandtschaften, Verwandtschaftsmesser),* az anyanyelv hátráltató szerepéről, ellenzi a könyvnélküli tanulást és a grammatika korai megkezdését. Rá kell azonban mutatni egy alapvető elvi tévedésére, amely mintegy kiinduló pontjául szolgál és az idegen nyelvek tanulásában arra a mások által is készséggel említett analógiára hivatkozik, hogy a gyermek hogyan sajátítja el szinte öntudatlanul az anyanyelvet; ugyanígy a ki-, illetőleg bevándorlók, az idegen országokban való tartózkodás, idegen nyelvű nevelőnők: megannyi tényezője a gyors és könnyű nyelvtanulásnak. Hogy mindezeknek vajmi kevés közük van a „pszichotechnikai módszerhez", azt felesleges bizonyítani, sőt könnyen kimutathatnók, hogy a felsorolt tényezők ez utóbbival ellenkeznek s azt feleslegessé teszik. A szerző a felsorolt és felhasznált művek közül főleg a következőkre támaszkodik *J. Epstein:* La pensée et la polyglossie (Lausanne). *F. Franke:* Praktische Spracherlernung auf Grund der Psychologie (Leipzig). *F. W. Kaeding:* Häufigkeitswörterbuch der deutschen Sprache (Berlin). *M. J. Meton:* Les principes de la suppression des traductions (Bruges). *C. Picht:* Suggestion und Erziehung (Leipzig). *J. O. Quantz:* Problems in the psychology of reading (London). *F. A. Reed:* Table of the frequency of the most common words in the English language (London). *L. Steffens:* Experimentelle Beiträge zur Lehre vom ökonomischen Lernen (Leipzig). *Wendt:* Pädagogische Suggestion (Langensalza).

Befejezésül benyomásainkat és ítéletünket a szóban forgó vállalatról a következőkben foglaljuk össze. Érdekes kísérlet, amelyet a túlhangos reklám ellenére nem szabad a priori elítélni, mert egyes gyakorlati útmutatásai a rendszeres nyelvtanítás keretében is értékesíthetők. Iskolai tanításra és kiskorúakra azonban nem alkalmazható (ez nem is célja), csupán magántanulásra és felnőtteknek, akik elegendő komolysággal és kitartással rendelkeznek. Ezek elérhetik azt, hogy az idegen szöveget megértsék, de szóbeli és írásbeli készségre aligha fognak szert tenni, mert mindkettő csak hosszabb gyakorlat útján érhető el, amire a mű alkalmat sem ad. *K. F.*